

Boj s tanky v obraně

Podplukovník Václav Skála

Již ve svém diskusním příspěvku na článku mjr. Medlika ve VM č. 4/65 jsem ukázal na vážný nedostatek v počtech a kvalitě protitankových prostředků, který nás nutí používat k boji s tanky vlastní tanky a vyslovil jsem pochybnosti, zda je to účelné a z hlediska využití tanků žádoucí.

I když nám jaderné a chemické zbraně umožní oslabit nebo zpomalit či zdržet útok protivníka, domnívám se, že hlavní úlohu při ničení tanků v obranném boji budou muset sehrát tak jako dosud protitankové prostředky rot, praporů, pluků a tanky.

Přihlédneme-li k tomu, že v obranném boji bude mít svaz i svazek k dispozici podstatně méně jaderných úderů než v boji útočném a že tedy nebude mít takovou možnost k vyrovnání tohoto nepoměru, je přirozené, že podíl tanků na zesílení protitankové obrany motostřeleckých praporů bude ještě výraznější.

Chceme-li dojít k nějakým závěrům, je nutné stanovit, kdy tedy může být útok tanků zastaven. To je velmi obtížné a značně problematické, neboť počty tanků, které jsou dnes začleněny do organizace svazků, dosahují stavů, které ve druhé světové válce měly teprve tankové armády. Podle tehdejších zkušeností stačilo k zastavení útoku tanků zničit 50 % jejich počtu. Dnes je však pravděpodobné, že svazek, který ze tří set tanků ztratí jich 150, bude po určité reorganizaci a přeskupení sil útočit dále, neboť i tak má stále k dispozici značnou údernou sílu. Počet zničených tanků a dalších bojových vozidel bude zřejmě muset být podstatně vyšší. Vždyť při použití jaderných zbraní může i tankový prapor, využije-li dovedně jaderných úderů, splnit úkol pluku či brigády. Přihlédneme-li tedy k současným počtům tanků, pak asi nebude nijak přehnané, budeme-li uvažovat o zastavení útoku tenkrát, bude-li zničeno kolem 80 % tanků, i když tento předpoklad lze podpořit jen tím argumentem, že zbude-li divizi ze tří set tanků jen šedesát, pak

s přihlédnutím k ostatním pravděpodobným ztrátám nebude s to již dále útočit.

Uvažujeme-li, že vzhledem k omezenému použití jaderných zbraní v obranném boji, vcelku málo efektivní palbě (pokud jde o ničení tanků) dělostřelectva ze zakrytých palebných postavení, úderům lektva a účinkům PT zátarasů bude jimi vyraženo asi 20 % tanků, musí tak zvané klasické PT prostředky vyřadit minimálně 60 % tanků.

S jakými počty tanků a obrněných vozidel protivníka a počty vlastních prostředků k jejich ničení můžeme počítat na jednotlivých postaveních nebo stupních velení? Ve svých dalších úvahách jsem se proto zdržel dosud používané metody výpočtů. Vycházel jsem ze šířky útočných pásem, zasazování útočících jednotek po sledech a umístění bránících jednotek v jednotlivých postaveních. Pro obecné řešení pak předpokládám, že vlastní motostřelecká divize se brání se dvěma msp v prvním sledu a jedním msp a tp v druhém sledu a útočící divize má v prvním sledu dvě třetiny sil, ve druhém jednu třetinu, kterou zasazuje na směr hlavního úderu. Dále pro výpočet poměrů v možnostech ničení jsem předpokládal, že obránce využívá všech moderních prostředků i při úspěšně zaujaté obraně a stačil vybudovat nejnutnější úkryty pro protitankové prostředky a organizovat mezi nimi systém palby.

Při porovnání pásem a úseků obrany a útočných pásem nepřítele můžeme říci, že při organizaci protitankové obrany v rámci svazku bude proti pluku bránícímu se na předpokládaném hlavním směru nasazeno 40–60 % sil útočící divize.

Za tohoto předpokladu bude pluk odrazet útok jedné brigády a eventuálně až dvou dalších praporů (první sled útočníka).

Jako minimální hodnotu musí tedy pluk odrazit útok mechanizované brigády (armády USA) o 3 mpr a 1 tpr a současně útok 1 tankového praporu od sousední brigády na stejném směru nebo 1 mech.

Názory — ohlasy

brigády a tankového pluku sousední brigády (franc. armády) anebo mechanizované brigády a tankového praporu souseda (armády NSR).

ru a bude maximálně využít v prvních bojích POV.

Spolu s tanky budou tedy postupovat i protitankové prostředky rot a praporů,

Tabulka 1

Druh prostředku	USA	NSR	Francie
tanků	108	108	101
OT	263	173	131
PT prostředků	111/27*	340/48*	252/57*

Bude-li na pluk útočit obrněná brigáda o 2 tankových praporech a 1 mechanizovaného praporu spolu s 1 mechanizovaným praporem sousední brigády (posílenými dvěma rotami tanků), budou tyto hodnoty prostředků:

které podle zásad jejich použití za takovéto situace ze sestavy prvosledových útočících jednotek ničí cíle ohrožující především postup vlastních tanků.

Jde o zbraně s vysokým účinným do-
střelem, plně samohybné a zpravidla i do-

Tabulka 2

Druh prostředků	USA	NSR	Francie
tanků	142	142	127
OT	192	152	214
PT prostředků	74/18*	340/20*	155/49*

V obou tabulkách jsou uvedeny u všech brigád jen organické prostředky praporů (pluků), přičemž jsem neuvažoval např. OT tpr armády NSR, kde jsou určeny pro pomocné funkce.

V armádě USA a Francie vytvářejí tzv. praporeční (plukovní) nebo rotní taktická uskupení z mechanizovaných a tankových jednotek, v armádě NSR posilují mechanizované prapory tankovými rotami.

Tento způsob použití se doporučuje zvláště ve členitém, porostlém nebo zastavěném terénu, charakteristickém pro převážnou část našeho operačního prostoru.

*] Kromě toho je v čitateli uveden počet ručních PT prostředků; ve jmenovateli souhrnně počet naváděcích zařízení PTRS, kanónů, bz, event. lehkých tanků vybavených PTRS — tedy těžkých a mobilních PT zbraní.

statečně pancéřované, které jsou s to palbou z krátkých zastávek skutečně účinně podporovat boj vlastních tanků. Protože pak na naší straně jsou hlavním nositelem boje s tanky vlastní tanky a poněvadž tanky jsou také v podstatě jediný palebný prostředek na bojišti, schopný manévrů v sestavě našich jednotek, bude pozornost obsluh těchto zbraní zákonitě soustředěna především na ničení našich tanků.

Při porovnávání a vyhodnocování možnosti protitankové obrany je proto účelné uvažovat úplně palebné možnosti protivníka průběžně tak, jak se mění ve svých technických parametrech i změnách způsobech boje.

Proto jsou tyto zbraně v dalších úvahách zahrnuty do počtů těchto prostředků,

které obránce musí zničit, chce-li dosáhnout úspěchu.

Vycházíme-li z požadavků, měly by mít prvosledové prapory tolik protitankových prostředků, aby byly s to odrazit útok prvního útočného sledu protivníka.

Budou-li mít i prvosledové útvary v prvním sledu $\frac{2}{3}$ sil, znamená (při hodnotách uvedených v tabulce 1 a 2) to tento počet:

K organizaci protitankové obrany je u prvosledových praporů k dispozici (má-li pluk v prvním sledu dva msp a 1 rotu posílenou četou bzk druhosledového praporu) 6 ks 82 bzk, 14 ks tarasnic a 63 ks pancéřovek, takže mohou zničit 34 tanků, tj. asi 50 % požadovaného počtu tanků.

Tyto ztráty budou vyšší o tanky, vyřazené jadernými údery, palbou dělostřelectva, údery letectva a dalšími prostřed-

Tabulka 3

Druh prostředků	USA	NSR	Francie
tanků	72	72	72
těžkých PT prostředků	18	32	38
celkem	90	104	110

u tankové brigády:

Tabulka 4

Druh prostředků	USA	NSR	Francie
tanků	94	94	84
těžkých PT prostředků	12	12	32
celkem	106	106	116

Celkově můžeme říci, že prapory by měly být připraveny k odrazení 90–120 tanků a těžkých PT prostředků. Pokud jde o ruční PT zbraně útočníka, předpokládám jejich ničení palbou ručních zbraní a plošnou palbou dělostřelectva a proto je již neuvažuji při výpočtu ničení.

Dosažení 60 % ztrát u útočníka PT zbraněmi praporů znamená vyřadit 54 až 72 tanky.

K vlastnímu výpočtu možností ničit tanky jsem použil poměru

u bezzákluzových kanónů 1 Bzk : 1 tank
u klasických děl a tanků 1 dělo : 2 tanky
u naváděcích zařízení PTRS 1 NZ : 3 tanky
u tarasnic 2 tar. : 1 tank
u pancéřovek (granátometů) 3 panc. : 1 tank

ky. Určit jejich skutečný celkový počet v tomto stadiu je však značně problematické, neboť jaderné údery nemusí zasáhnou právě prvosledové útvary (nebo ztráty prvosledových útvarů mohou být nahrazeny zasazením jednotek druhého sledu či záloh) a ostatní prostředky mohou vyřadit značně neurčitý počet tanků — třeba i několik strojů.

Dosáhnout spolehlivě ono minimum 60 % vyřazených tanků znamená posílit prvosledové prapory prostředky, které umožní vyřadit nejméně dalších 30 tanků (např. tank. rota a pt. bat. msp nebo četa PTRS).

Za stavu, kdy v prvním sledu zůstane útočníkovi na šířce kolem 10 km asi 40 tanků, můžeme očekávat zasazení druhých sledů prvosledových brigád (aby nekleslo

Názory — ohlasy

tempo útoku), přičemž zbylé tanky budou pokračovat v útoku.

Hodnota prostředků při opakované zteči

o 54 tanků vyšší (bude-li u sousední brigády zasazen do prvního sledu a na styk tankový prapor).

Nebral jsem také zřetel na jeden druh

Počet tanků a těžkých PT prostředků	mech. brig. + 1 tpr			tank. brig. + 1 mpr		
	USA	NSR	Francie	USA	NSR	Francie
	91	94	99	96	96	109

[tj. zbytek tanků a PT prostředků prvosledových praporů a druhé sledy prvosledových brigád (1/3 sil uvedených v tab. 4 a 3)].

Zvážíme-li možnosti protivníka a možný rozsah ženijních prací, bude i u vlastních vojsk asi 50 % prostředků prvosledových praporů vyřazeno z činnosti.

Proti uvedeným hodnotám může tedy motostřelecký pluk postavit tyto počty:

obrněných cílů, který u vojsk západních armád dosahuje vysokých počtů — na obrněné transportéry.

Vysoký počet těchto vozidel představuje zvláště vážnou úhrozu u svazků bundeswehru, kde transportéry jsou vyzbrojeny 20mm kanóny se značným účinným dostřelem na lehce pancéřované cíle.

Vlastní jednotky musí ničit transportéry protivníka týmiž palebnými prostřed-

u jednotek	Panc.	Tar.	82 bzk	nz PTRS	tanků
prvního sledu	32	7	3	2	5
druhého sledu	18	4	6	3	21
celkem	50	11	9	5	26

Ve druhém sledu jsou uvedeny prostředky plukovní bat. bzk, čtyř PTRS a tpr bez jedné roty, spolu s prostředky motostřeleckého praporu bez 1 roty.

Tyto prostředky, použité v boji na místě, tj. v obraně, umožní zničit celkem 98 tanků, tedy v podstatě všechny tanky prvního sledu nepřátelské mechanizované divize, což znamená téměř jisté zastavení útoku prvního sledu.

Bude-li použit druhý sled msp k protizteči, můžeme počítat se zničením asi 50 tanků. Nižší počet zničených tanků zde předpokládám proto, že při protizteči uvažujeme možnost ničit tanky protivníka vlastními tanky jen v poměru 1:1. Při zničení přibližně 50 % prostředků nepřítele a vzhledem k počtu tanků, které zůstanou protivníku na bojišti (20—40 tanků mechanizované brigády, 40—60 tanků u obrněné), můžeme očekávat, že si protivník udrží svůj úspěch, popřípadě jej bude rozvíjet.

Ke kalkulacím podotýkám, že uvažované počty tanků nepřítele mohou být

ky, kterými bojují s tanky, protože vlastní transportéry nejsou vyzbrojeny účinnou zbraní na lehce pancéřované cíle. To je vážný handicap pro bojovou činnost a ve svých důsledcích může vést k rozptýlení palebné činnosti PT prostředků na velké množství cílů a tím pravděpodobně i ke snížení počtu zničených tanků.

Zabezpečit pevnou a aktivní protitankovou obranu prvosledových motostřeleckých pluků znamená posílit je tak, aby mohly zničit dalších 60—80 tanků. To představuje hodnotu protitankového oddílu a až dvou rot tanků, nebo hodnotu čtyř tankových čet.

Předpokládáme, že útok prvního sledu protivníka byl takto posílenými pluky zpomalen nebo i zastaven a že proto dojde k zasazení druhého sledu divize. Při útočné síle druhého sledu 7—10 km můžeme předpokládat jeho zasazení v prostoru bojové činnosti prvosledového uskupení, uvedeného při výpočtech tabulky 1 a 2, které dosáhlo určitého úspěchu a u kterého předpokládáme 50 % ztrát.

Počty tanků a těžkých PT prostředků v tomto případě budou dosahovat asi těchto hodnot (u divizí vcelku):

že i jejich palebná postavení nebudou připravena a že tedy bude snížena jejich palebná činnost. Sousední prvosledový

Tabulka 5

svazek tanky a PT prostředky	mechanizovaná			tanková		
	USA	NSR	Francie	USA	NSR	Franc.
první sled při 50% ztrátách	54	102	103	126	110	125
2 sled – obrněná brigáda	123	118	157	126	118	157
Celkem	177	210	250	252	228	282

Půjde tedy v průměru o 230 tanků či těžkých PT prostředků. K tomu můžeme připočítat ještě u divize USA palebnou kapacitu 36 naváděcích zařízení PTRS na vrtulnicích a u všech divizí dále hodnotu 1–2 tankových praporů, kterými může být divize, vedoucí hlavní úder, posílena.

Proti této hodnotě může prvosledový motostřelecký pluk, při utrpěných 50% ztrátách a za předpokladu, že byl posílen, postavit:

pluk (podle varianty) v této situaci může zničit do 40 tanků.

K zastavení zteče je tedy nutné zničit ještě nejméně sedmdesát tanků, čehož můžeme dosáhnout jen zasazením dalšího motostřeleckého pluku do obrany.

V uvažované variantě na schématu byl použit k vytvoření třetího obranného postavení motostřelecký pluk bez jednoho praporu a tankové roty a k jeho udržení

Tabulka 6

	Panc.	Taras.	82 bzk	nz PTRS	tanků
vlastní prostředky	25	6	4	3	13
posilové – 2 tr					10
celkem	25	6	4	3	23

Tyto prostředky mohou zničit až 50 tanků, neboť počítáme s tím, že mezi nimi nebude již tak organizován systém palby,

byla nasazena PTZ divize v síle protitančového oddílu. Tím bylo dosaženo těchto počtů PT prostředků:

Panc.	Taras.	82 bzk	100 PTK	nz PTRS	tanků
54	12	10	18	6	20

Tyto počty prostředků mohou zničit asi 120 tanků.

Použité výpočty ukazují, že nebude-li mít divize k dispozici alespoň hodnotu dvou protitankových oddílů k posílení a vytvoření PTZ divize, předpokládám, že k vytvoření dostatečné hustoty protitankové palby motostřeleckých praporů bude nutné vyčlenit až do desítky tankových rot k posílení motostřeleckých praporů a k posílení prvosledových pluků použít další čtyři tankové roty.

Tím zůstávají v rukou velitele divize fakticky jen čtyři tankové roty k protizteči. Avšak i za předpokladu, že divize by měla k dispozici ony dva oddíly, vyplývá z výpočtů, že počet tanků použitých v obraně bude dosahovat cca 50 % stavu tankových rot.

Malý počet protitankových prostředků v jednotkách vyžaduje nutně používat tanky v situaci, kdy nelze plně využít všech jejich bojových vlastností, především úderné síly, vytvořené jejich masovým nasazením.

Velitel divize bude tedy skoro vždy při organizaci obranného boje, zvláště při omezeném použití jaderných zbraní, přidělovat **tankové a motostřelecké prapory jednotlivým plukům** k vytvoření potřebné hodnoty protitankové palby (jak o tom píše i pplk. Dupal ve VM č. 4/65).

Je proto žádoucí určit především, jaký počet tanků protivníka bude pravděpodobně vyřazen z boje jadernými údery, konkrétně vyčleněnými k boji s nimi a slabě možnosti motostřeleckých pluků ve vedení protitankové obrany kompenzovat vyčleněním odpovídajícího počtu tanků.

Závažná otázka, která zůstává stále otevřená a zasluhuje si zvláštní pozornost i samostatný rozbor, je boj s obrněnými transportéry. Přihlédneme-li k jejich vysokým počtům v útvarcích všech armád NATO i jejich výzbroji (i Američané zavádějí do jejich výzbroje 20mm kanón jako Němci), bylo by žádoucí mít v družstvu či četě účinný prostředek schopný ničit je aspoň na dálce kolem 1000 m.

Z á v ě r

V současných podmínkách a především při současné organizaci a počtech protitankových prostředků budou kostru protitankové obrany motostřelecké divize, která podle čl. 437 Polního řádu ČSLA tvoří základ obrany svazků a útvarů, vytvářet především tanky.

Proti článku 432 Polního řádu ČSLA, kde je mj. uvedeno: „...je-li třeba, může se část tanků přidělovat motostřeleckým praporům k zesílení protitankové obrany“ současné počty a kvalita protitankových zbraní v jednotkách vyžadují **nutně** přidělovat motostřeleckým praporům značný počet tanků, aby byly s to účinně bojovat s tanky nepřítele.

I když to znamená omezení možností v aktivní obranné činnosti, dovedená kombinace tankových a motostřeleckých jednotek spolu s maximálně účelným využitím i omezeného počtu jaderných úderů, umožňuje v rámci svazku zajistit základní cíl obranného boje — odrazit útok nepřítele, který je v převaze, způsobit mu značné ztráty, udržet zaujatá postavení a tím vytvořit příznivé podmínky pro přechod k rozhodnému útoku.